

Scrisoare deschisă a d-lui I. VALJAN către domnul VICTOR EFTIMIU

Primum din partea Maestrului I.Valjan, fost Director General al Teatrelor și cunoscut autor dramatic, scrisoarea de mai jos, cu rugămintea de a publica:

Stimate Domnule Eftimiu,

Vă amintiți cu ce bucurie scontam numirea Dumneavoastră ca Director General al Teatrelor, pe vremea răposatului gauleiter al Teatrului Național, Liviu Rebreanu, care mă persecuta, pentru că eram pe față anti-nazist, anti-fascist și uram de moarte regimul lui Killinger.

Cu aceeași bucurie ați scontat și Dumneavoastră numirea, care în cele din urmă a sosit. Se pare însă că acest eveniment, v-a prilejuit unele apucături și defecte de ținută, care au înspăimântat pe cei mai buni și siguri prieteni pe care-i aveți. De aceea, în calitate de prieten vă scriu, ca să vă feriți de o inconduită care a pricinuit o alarmă generală și poate avea urmări grave.

Sunt numai ecoul unei revolte generale, înșirând câteva din minunatele isprăvi care discreditează de la început direcțiunea Eftimiu.

Un text formal din legea teatrelor, oprește pe Directorul Teatrului Național și pe membrii comitetului de lectură să-și joace piesele, câtă vreme sunt în exercițiul funcțiunii. În disprețul legii ați început prin a reprezenta traducerea Dumneavoastră *Oedipos* din celebra operă a lui Sophocle.

Firește, când am văzut *Oedipos* pe afiș, mi-am zis că trebuie să fie cu totul altceva decât vechiul *Oedip* din epoca marelui Nottara. Probabil, o traducere directă din textul clasic, dată fiind cultura universală pe care o posedați. Aceasta mi-a dat o primă emoție. Dar au venit apoi și altele. În sala de spectacol, un ziarist mi-a spus că autorul va apare pe scenă să mulțumească publicului.

Revelația m-a înfiorat, începusem să cred în reîncarnare. Când v-am văzut însă, între actori, înclinând spre public capul lui Sophocle, în versiune albăneză, iluzia reîncarnării a dispărut. Oricum ar fi, *Oedipos* și Sophocle v-au adus serioase beneficii. Aștept cu o nerăbdare febrilă, la comitetul de direcție, conturile turneului, ca să văd ce beneficii a putut avea și Teatrul Național, din menționatul turneu condus personal și cu o dexteritate bine cunoscută. Ați impus Teatrului Municipal *Omul care a văzut moartea*. Ați reprezentat apoi *Sylvette*. La *Sylvette*, nu v-au incomodat prea mult spectatorii, așa că am putut să-mi dau seama cât de mult poate să întârzie maturitatea artistică a unui scriitor, dincolo de orice epocă de coacere cunoscută de natură. *Sylvette* v-a adus beneficii. E natural să aducă, ocupând afișul Sâmbăta și Duminica, zile faste pentru toți autorii, cu talent sau fără.

Sunt informat că premeditați, tot în disprețul legii, reluarea pieselor *Cocoșul negru* și *Prometeu*. Țiu să vă amintesc însă, că numitul cocoș a fost de multă vreme consumat – nu din timpul crizei de alimente – de autori dramatici, de o talie cu adevărat superioară: George Mihail Zamfirescu, Mircea Ștefănescu, Victor Ion Popa, Mușatescu și n-au mai rămas nici fulgii din el.

La rând vor veni desigur *Marele duhovnic*, *Meșterul Manole*, *Stele căzătoare* etc. În acest etc. intră, fără îndoială, întreaga Dumneavoastră operă dramatică.

Caut să-mi imaginez modul în care aceste piese sunt primite la Teatrul Național. Ați realizat un acord perfect între autorul dramatic Victor Eftimiu și Directorul Teatrului Național Victor Eftimiu. Bănuiesc că lucrurile se petrec astfel: Autorul dramatic Victor Eftimiu prezintă, cu sfială și emoția caracteristică autorilor dramatici, piesele sale, domnului director. Domnul Director Victor Eftimiu le

examinează și dă hotărârea în plin entuziasm: „Sunt bune domnule... Foarte bune... Geniale... Să le jucăm imediat“.

Dar scena aceasta intimă provoacă în cercurile artistice atâta uimire, încât intelectualii inițiați vor ajunge, până la urmă, la convingerea că autorul dramatic Victor Eftimiu, v-a mituit ca să-i jucați piesele.

Cred că este numai un defect de optică. Nu este de mirare ca la o vârstă înaintată spiritul să devie confuz.

Beneficii din *Oedipos*, beneficii din turnee, beneficii din *Sylvette*, beneficii din *Omul care a văzut moartea*. Confundați, cred, Teatrul Național cu o moșie părintească sau cu un fond de negoț alocat cu generozitate de partid.

De ar fi numai atât. Dar nu uitați nici familia. Nepotelul avansat și soția Dv. – D-na Agepsina Macri Eftimiu, – numită societară pe viață la Teatrul Național. Este evident că o persoană mai apropiată nu puteați găsi. Ce vor fi gândind însă d-nele Voiculescu și Buzescu despre acest dar marital?

Oricine a avut curiozitatea să asiste la inaugurarea solemnă a deschiderii Teatrului „Sf.Sava“ a plecat cu impresiunea unei sărbători de familie.

Încă un fenomen care ne pune pe gânduri. O dată cu venirea Dumneavoastră la Teatrul Național, au început să plece actorii. Până acum știam că fug numai spectatorii. A plecat George Vraca. A plecat Calboreanu, Bălățeanu și Anastasiad, s-au angajat seral la teatre particulare. A plecat Șahighian, cel mai bun director de scenă al teatrului. A rămas numai d-nul Victor Bumbesti, primul comic al direcțiunii noastre de scenă. În schimb, elemente dubioase din teatrele particulare pătrund cu semnătura Dumneavoastră în Teatrul Național.

Ați înființat încă două teatre, „Sf.Sava“ și „Matei Basarab“, în care se joacă cu sala goală, în timp ce la alte spectacole se refuză biletele.

Nici un repertoriu, și conduceți trei teatre. Nici un program de activitate anunțat. Totul lăsat la voia întâmplării și a capriciului. Suntem în luna ianuarie și n-ați jucat nici o piesă originală afară de piesele Dumneavoastră.

Deficitul Teatrului Național se agravează pe zi ce trece.

Piesele intră în repetiție și sunt scoase brusc din repetiție, haotic, din simplu capriciu. Regizorii se vaită că nu pot păstra ordinea distribuției și a spectacolelor. Nici bombardamentul german n-a adus atâta dezordine la Teatrul Național.

Un exemplu tipic al dezordinei de astăzi este ceea ce s-a petrecut cu piesa mea *Norocul*. Ați hotărât să jucați această piesă, admisă de comitetul de lectură și pe care Liviu Rebreanu a boicotat-o din motive politice. Comedia a intrat în repetiție și s-a repetat. Rând pe rând au venit actorii distribuiți, să vă spună că lucrarea are însușiri excepționale și se prevede un succes imens. Actorii au păcătuit prin exces de generozitate față de mine, și prin exces de cruzime față de dv., care erați tot autor dramatic [...]. Utilizând dualismul care v-a permis până în prezent să fiți și director al Teatrului Național și autorul cel mai jucat, ați dat ordin ca *Norocul* să fie scos din repetiție. A urmat după aceea o serie de „duceri“ și „ponturi“ și „alibiuri“ sud-occidentale, care amintesc tot ce trebuie uitat și iertat din viața Dumneavoastră.

Pe cât se vede, interesele Dumneavoastră personale și familiale conduc în ceasul de față Teatrul Național. Dar ce face d-nul Ministru al Artelor?

Pentru Domnia-Sa această scrisoare este o primă înștiințare, iar pentru Dumneavoastră un avertisment, care n-aș dori să ia forma unei acțiuni în Justiție.

Termin cu acele cuvinte de neuitat ale regretatului George Mihail Zamfirescu: „Să fim serioși, Domnilor. Aici facem teatru ... nu facem Eftimiu“.

Vă rog să primiți, etc.

I. VALIAN

(Jurnalul de dimineață, miercuri 10 ianuarie 1945)